

Mária Spoločníková Reštaurátorka, žena, Košičanka

Dielo Márie Spoločníkovej (*1926, Košice) patrí k významným kapitolám slovenského dejepisu umenia a odboru reštaurovania. Východoslovenská galéria pri príležitosti jej životného jubilea 90. rokov a pri príležitosti roku Majstra Pavla z Levoče prináša výstavný projekt, ktorého cieľom je podať reprezentatívny obraz o živote a diele tejto významnej slovenskej reštaurátorky s dôrazom na jej prínos pri výskume diel Majstra Pavla z Levoče.

Mária Spoločníková svoju bohatú reštaurátorskú tvorbu vystavovala mnoho krát. Táto výstava stavia jej dielo do nových kontextov a hodnotí aj jej význam pre zbierkotvorné inštitúcie. Snaží sa tiež pôsobiť didakticky. Predstavuje najvýznamnejšie diela gotického umenia, ktoré reštaurovala, ale aj tie, ktoré sú menej známe a rovnako dosvedčujú kvalitu jej reštaurátorskej práce.

Ústredné miesto zastávajú diela Majstra Pavla z Levoče zo začiatku 16. storočia. Centrom expozície je plastika Ukrižovaného z Kostola sv. Mikuláša v Prešove ako jedno z vrcholných diel jeho tvorby. Je zároveň najlepším príkladom uplatnenia diela Majstra Pavla v bezprostrednom regióne Košíc.

Expozícia má komorný charakter. Vystavené diela predstavujú prácu Márie Spoločníkovej v troch celkoch – reštaurátorka, žena, Košičanka. Každá časť cez jednotlivé diela a dokumenty k ich reštaurovaniu prezentuje postupy reštaurátorských zásahov.

Súčasťou výstavy je inštalácia v Dóme sv. Alžbety, ktorá návštevníka priamo na mieste zoznamuje s reštaurátorskou prácou Márie Spoločníkovej pre košický dóm.

Výstava prináša trojitý pohľad na výtvarné dielo – dielo v dielni reštaurátora, dielo vo výstavnej sieni a dielo na jeho pôvodnom mieste určenia.

Didaktickým akcentom výstavy sú interaktívny exponát Ruskinovskej madony, haptické faksimílie prístupné na dotyk s popiskami v Braillovom písme, maketa Madony od Majstra Pavla z Levoče z Banskej Bystrice a audio nahrávka rozhovorov s reštaurátorkou.

Mária Spoločníková patrí k prvej generácii profesionálnych slovenských reštaurátorov. Patrila do prvého ročníka poslucháčov ateliéru reštaurovania na Vysoké škole výtvarných umení v Bratislave. Jej generácia (Irina Mesárošová, Vladimír Úradníček, Andrej Kuc, Dorota Filová a ďalší) zaplnila medzeru v profesionálnom reštaurovaní historických pamiatok na Slovensku. V polovici 20. storočia bol stav mnohých pamiatok alarmujúci. V danom období sa profesionálna odborná pamiatková starostlivosť na Slovensku ešte len formovala. Nastupovalo obdobie rozsiahlej reštaurátorskej činnosti v mnohých lokalitách so stredovekými pamiatkami.

Súčasťou tohto pohybu bola aj Mária Spoločníková, ktorej bolo zverené reštaurovanie radu významných gotických artefaktov Slovenska. Vtedajšia situácia pripravila pre Máriu Spoločníkovu profesijnú výzvu, ktorej sa pevne chopila. Predznamenalala zároveň jej smerovanie k reštaurovaniu starého umenia. Dobová potreba sa tak spojila s osobným rozhodnutím zachraňovať ohrozené diela gotického umenia.

Od konca 50. rokov nasledoval pomerne rýchly sled kľúčových reštaurátorských realizácií. Vrchol

jej tvorby predstavujú reštaurované diela Majstra Pavla z Levoče. Reštaurovanie u viacerých z nich odhalilo alebo potvrdilo autorstvo Majstra.

Mária Spoločníková je reštaurátorka, ktorá okrem vysokej kvality reštaurovania a veľkého počtu realizácií aktívne publikovala a obohatila aj teoretické poznatky umeleckej histórie.

Prácu nevykonávala iba preto, lebo ju profesionálne naplňala a živila, ale preto, že ju považovala za konanie Dobra.

obr. Mária Spoločníková v ateliéri v roku 1982.
Archív M. Spoločníkovej,
foto: Ľudovít Spoločník

